

BIBLIO/Semiot_analys.pdf

McCulloch, W. S., & Pitts, W. (1943). A Logical Calculus of the Ideas Immanent in Nervous Activity. *Bulletin of Mathematical Biophysics*. 5(4), 115–133.

Ross, W. D. (Ed.) (1957). *Oxford Classical Texts: Aristotelis: Politica*. Oxford: Clarendon Press. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0057>

Проблема діалогу Заходу та Сходу в філософії Річарда Рорті

Ксенія Мейта

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(Київ)

Проблема розуміння Сходу як Іншого для Заходу та питання діалогу культур є моментом, за який соціальна філософія Річарда Рорті зазнає найбільшої критики, адже для світогляду філософа характерною є спільна для американського прагматизму візія утопії майбутнього як винятково західноцентристського соціуму, заснованого на ліберальних ідеалах Просвітництва. Подібний погляд критикують за аполлогізацію колоніалізму та відмову Сходові у ролі самостійного суб'єкту. Метою цієї доповіді є аналіз переваг та недоліків розуміння майбутніх перспектив діалогу Заходу й Сходу у філософії Р. Рорті. В рамках виступу передбачається: коротко окреслити суть полеміки Р. Рорті з Аніндітою Балслев у листуванні, що відбулося як підсумок двох конференцій у Гавайях у 1989 р. та в Індії у 1991; проаналізувати розуміння Р. Рорті поняття «етноцентризм»; підсумувати бачення філософом шляхів діалогу зі Сходом за рахунок економічних реформ в уніфікованому глобальному соціумі майбутнього.

Першим важливим дискусійним моментом є герменевтичний конфлікт у питанні взаємного пізнання культур Заходу й Сходу, що мало б сприяти діалогу між культурами. Зокрема, подібне явище пов'язане з освітнім бар'єром та недостатньою інформованістю представників Заходу про філософські тради-

ції Сходу й небажанням бачити мисленнєві традиції, відмінні від етноцентричного західного канону, як рівні своїм традиціям мислення. Зокрема, А. Балслев акцентує увагу на тому, що принципи комунікативної раціональності, на яку претендує Захід в інтернаціональному діалозі, є суто декларативними, адже право голосу східної спільноти у прийнятті істотних соціально-політичних рішень, де факто, ігнорується, залишаючи Сходові роль невидимого Іншого. «...Як може політично свідомий інтелектуал рекомендувати будь-що, якщо «інший» не був присутнім на зустрічі?» (Balslev, 1999, p. 61). Вей Чжань також наголошує на тому, що етноцентричність соціального проєкту Р. Рорті є репресивною: Східні країни можуть не погодитися на кооперацію з англо-американськими державами, якщо вони не прийматимуть їхню суб'єктність, продовжуючи мислити свій проєкт винятково як колоніальну гегемонію (Zhang, 2006, p. 17). На закиди в монополізації Заходом інтелектуального дискурсу Р. Рорті відповідає у рецензії на працю «Інтерпретуючи поза кордонами: нові есеї з компаративної філософії» (1988) тезою про дискримінативний характер перенесення інтелектуальних форм Заходу саме на східний ґрунт без урахування відмінностей традицій мислення. Зокрема, репресивним прагматисту здається думка, що східну інтелектуальну традицію обов'язково необхідно називати «філософією», а не іншими, унікальними термінами. «Цілковито раціонально ставити... запитання...: “Чи є філософія в Азії?” Оскільки це не запитання: “Чи Азія інтелектуально зріла?”, а запитання: “Чи мали азійці потреби, що мотивували західні університети викладати Сенеку, Окама, Г'юма та Гусерля на тій самій кафедрі?”» (Rorty, 1989). Також, у згаданому листуванні як варіант вирішення герменевтичного конфлікту на інституційному рівні, філософ пропонує культур-трегерство шляхом організації поїздок викладачів, вихованих у певних інтелектуальних традиціях, в інші держави задля викладання матеріалу студентам зі збереженням його автентики. Хоч, він усвідомлює проблематичність подібного методу, враховуючи кадровий голод у східних державах.

Другою істотною проблемою інтеркультурного діалогу, окресленою в листуванні, є ігнорування претензій Сходу на

соціальні зміни та розбудову суспільства шляхами, відмінними від західних Просвітницьких ідеалів. А. Балслев стверджує про відсутність підстав у Сході довіряти західній культурно-економічній політиці, враховуючи досвід колоніалізму та навмисного виснаження ресурсів «країн, що розвиваються». Філософія наголошує на стереотипності сприйняття Р. Рорті Сходу винятково як ретроградного середовища циклічного часу та відсутності соціальних змін, наводячи приклади східних революціонерів, що боролися за трансформацію соціуму, на кшталт М. Ганді та Ш. Ауробіндо. Лише готовність Заходу чути соціально-утопічні футурологічні проекти, в т.ч. – східної сторони діалогу, на її думку, має сприяти рівності дискусії. Р. Рорті ж наголошує у відповідь на культурні асиметрії між Заходом та Сходом, через яку будь-які революційні перетворення на Сході стають можливими лише за рахунок технічних досягнень та винаходів на Заході. «Лише західна бюрократична раціональність може впоратися з голодом, спричиненим колоніалістською експансією ранніх землеробних методів; лише інституції на кшталт фуколдіанських, проголошені «паноптичними», можуть запобігти експлуатації мирних мешканців землеволодарями» (Balslev, 1999, p. 89). Революційні ж рухи на Сході, з погляду Р. Рорті, були натхненні саме західними ідеями про заміну насилля на переконання.

Третім пунктом дослідження є переосмислення Р. Рорті терміну «етноцентризм», який у філософа набуває значення самоідентифікації спільноти, як закритої структури задля захисту членів суспільства від Абсолютного Іншого (Чужого) – представників традицій, що є несумісними з глобальними демократичними процесами, та легітимізуються здійсненням насильства, зокрема, тероризму. Етноцентризм Р. Рорті піддається критиці, зокрема, представниками лівої думки Ж.-Ф. Ліотаром та М. Фуко, які не бачать істотної відмінності між самоізоляцією спільноти та нацизмом. У праці «Об'єктивність, релятивізм та істина» філософ відповідає на критику наголошенням на істотній відмінності між ненасильницькою ізоляцією та пригнобленням Іншого на основі насилля та вкоренення. «Є різниця між нацистами, що кажуть: "Ми чудові, бо ми є певною групою тих, ким ми є"» та реформістами, що ка-

жуть: «Ми чудові, бо ми переконуємо інших приєднуватися до нас переконанням, а не силою» (Rorty, 1991, р. 214). Крім того, на думку Р. Рорті, ліві філософи занадто гомогенізують бачення Заходу, в той час, як у західному суспільстві наявні різномірні соціальні групи, що теж можуть бути іншими одна для одної.

Можемо зробити висновок, що проблема інтерпретації Р. Рорті діалогу між Заходом та Сходом полягає в позитивному ставленні філософа до колоніалізму та західного етноцентризму, що ускладнює пошук шляхів порозуміння з культурою Іншого для західного соціуму. Хоч, ідея технічного прогресу та цінності людського життя як універсальних засад побудови ліберальної утопії майбутнього мають сприяти виробленню адекватних засад подібного діалогу.

Список посилань:

Balslev, A. N. (Ed.) (1999). *Cultural Otherness: Correspondence with Richard Rorty*. 2nd ed. Atlanta: Scholar Press.

Rorty, R. (1989). Review of Interpreting Across Boundaries: New Essays in Comparative Philosophy. *Philosophy East and West*, 39(3), 332–337.

Rorty, R. (1991). *Objectivity, Relativism and Truth*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zhang, W. (2006). *Heidegger, Rorty, and the Eastern Thinkers: a Hermeneutic of Cross-Cultural Understanding*. New York: State University of New York Press.

Мілена Рудницька: українська філософія?

Вероніка Пугач

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(Київ)

Упродовж розвитку історіографії української філософії було віднайдено багато імен та сформовано орієнтовний канон. Утім, він складається винятково (Чижевський, 1931; Горський, 1997) або майже винятково (Огородник & Русин, 1997) з чоло-